

jäljellä olevat verot. Ei ihme, että Perusuomalaisten kaltaisia uuskonservatiivisia vastaliikkeitä nousee kaikkialla. Piketty kuitenkin kuittaa ne olinkohautuksella, koska hänen mukaansa ratkaisut edellyttävät uudistusmielistä näköalaa ja valmiutta kansallisvaltiorajat ylittäviin ratkaisuihin, olivat ne sitten federalistisia (mm. EU) tai globaaleja. Varsinainen vääntö globaalilla näyttämöllä käydään siksi Kiinan edustaman diktatorisen sosialismin ja Pikettyn suositteleman demokraattisen sosialismin välillä. Tila ei riitä jälkimmäisen ohjelman käsittelyyn, mutta tässä jokunen iskulause näytteeksi: veroparatiisit kuriin, voimakkaasti progressiivinen omaisuus-, palkka- ja perintöverotus, talouden globaali hallinta, 120 000 euron kansalaisperintö kaikille, palkansaajarahastoille puolet yritysten hallituspaikoista, kolonialismin vaurioiden jälleenrakennusohjelma sekä ympäristötuhon torjumisen ottaminen vakavasti.

Yhteenveto edellä sanotusta: kaikkien yhteiskuntatieteiden tutkintovaatimuksiin, ylioppilaslajiksi ja mukaan mielenosoituksiin. – Jos kirjan lukemisen jälkeen vielä kokee syventämisen tarvetta, se onnistuu lukemalla ne kaksi tämän arvostelun alussa mainittua yli tuhat sivuista järkälettä. Oikoteitäkin on. Ensimmäiseksi

ilmestyneeseen niitä tarjoavat Jesper Roineen lyhyt kirja *Thomas Pikettyn Pääoma 2000-luvulla. Kooste ja pohjoismainen näkökulma*. (Art House 2014) ja Pekka Kososen laaja arvostelu *tiede & edistys* -lehden numerossa 3/2015. Jälkimmäiseen puolestaan johdattavat Juhana Vartiaisen esittely *Kansantaloudellisen aikakauskirjan* numerossa 1/2020, *tiede & edistys* -lehden teemanumero 1-2/2022 ja Jukka Gronowin artikkeli *Poliittinen talous* -lehden numerossa 1/2023.

Risto Heiskala

Gaian politiikka

Bruno Latour: Matkalla Maahan – Poliitiikka ja uusi ilmastojärjestys. Vastapaino, Tampere, 2022. 159 s. ISBN 978-951-768-888-8

Matkalla maahan on Vastapainon julkaisema suomennos Bruno Latourin esseestä, jossa hän maalailee politiikan mahdollisuutta ilmastonmuutoksen ja erilaisten populististen ja äärioikeistolaisten liikkeiden nousun maailmassa. Kirja tuo suomenkieliseen keskusteluun Latourin myöhemmän tuotannon aiheita, eikä se niinkään kiinnity empiriseen tutkimukseen, vaan pohtii ajankohtaisia

teemoja Latourin aiemman tuotannon valossa. Mietin lukiessani, että sama ajattelija, jonka mukaan toimijaverkosto-teoreettisen tutkimuksen tuli olla muurahaismaista ja hidasta, yksityiskohtien ja materiaalisuuden kanssa maata pitkin pakertamista (ks. *Reassembling the Social*, Oxford UP, 2005, s. 25), on itsekin matkannut kauas tästä tavoitteesta. Ehkä kyse on panosten ja puheenaiheiden muuttumisesta, tai ehkä yksi muurahainen ei yhden elämän aikana ehdi kaikkialle minne haluaisi. Tai ehkäpä paikallisuus, materiaalisuus ja maan kamara eivät koskaan olleetkaan yhtä ilmiselviä lähtökoh-
tia kuin mitä muurahaisvertaus antaisi ymmärtää.

Kirja antaisi viitteitä jälkimmäiseen tulkintaan, sillä sen läpi kulkeva kysymys kuuluu: Mikä on tuo maa, jota kohti olemme matkalla? Tai ehkäpä pikemminkin missä se on – kirjan ranskankielinen nimi *Où atterrir?* kääntyy suurin piirtein "mihin laskeutua". Teos lähtee liikkeelle Trumpin presidentinvaalivoitosta vuonna 2016, jossa Latourin mukaan tiivistyy kolme ilmiötä: sääntelyyn purkamiseen pyrkivä politiikka, eriarvoisuuden kasvu maailmanlaajuisesti ja pyrkimykset kieltää ilmastonmuutos. Näiden kaikkien hän katsoo olevan oireita siitä, että ilmastonmuutoksen myötä kukin maapallol-

la on joutunut lähtökohdistaan määrittämään, mitä politiikka tarkoittaa, kun elämän olemassaolon ehdot maapallolla ovat muuttumassa. Näitä, ja muita viime vuosikymmenien poliittisuuksia ja poliittisia liikkeitä, yhdistää Latourin mukaan siis se, että *maa* jolla ne seisovat ei olekaan enää sama, jolle niiden maailma oli perustettu.

Tähän tilanteeseen on vastattu kahdella tavalla: joko ikään kuin kieltämällä maailman olemassaolo, irtautumalla maasta, tai sitten korostamalla paikallisuuden merkitystä. Kumpikin näistä perustuu tosiseikkojen ulossulkemiselle, tosin kieltäminen kohdistuu kummankin kohdalla eri asiaan. Maasta irtautujat jatkavat modernisaation projektia ikään kuin se olisi edelleen mahdollista – tästä "merkittävä osa valtaapitävistä näyttäisi päättäneen, ettei maan päällä ole tilaa heidän lisäksi muille asukkaille" (s. 33). Paikallisuuteen ja maaperään kiinnittyjät taas joutuvat urakoimaan unohtaakseen mitä moninaisimmat keskinäisriippuvuudet ja luodakseen illuusion jostakin pysyvistä.

Vastaavalla tavoin Latour luonnehtii toisaalta vasemmiston ja toisaalta ympäristöliikkeen ongelmia. Näitä molempia on hänen mukaansa yhtä lailla vaivannut niiden tapa sulkea ulos kohteestaan toisaalta poli-

tiikka ihmisten välisenä asiana ja ihmisten välinen eriarvoisuus, ja toisaalta taas se, millä tavoin ei-inhimillinen luonto osallistuu edelliseen. Turo-Kimmo Lehtonen esipuheessaan pohtii Latourin käsitystä aikalaisuudesta. Latourin ajattelussa se määrittyy yhteisenä jaettuna tilanteena, jossa itse maa vavahtelee ja tekee itsensä tunnetuksi kullekin sen asukkaalle. Gaia-hypoteesi tässä käytössä on nimi elämän kokonaisuudelle, joka tulee tällä tavoin esille toimijana ja jonakin, johon on reagoitava.

Kysymys siitä, mihin laskeutua tai mihin olemme matkalla siis määrittää politiikkaa "uuden ilmastojärjestyksen aikakaudella" (s. 34). Maasta irtautumiseen tai pysyvyyden ja paikallisuuden illuusion kiinnittymisen vastavoimana kirja hahmottelee *maasyntyisyyttä*; jonkinlaisesta kuulumisen tapaa, joka olisi todellisemmalla tavalla sekä ekologinen ja maailman kokonaisuutta kohti suuntautunut että tietoinen omasta paikallisesta muotoutumisestaan. Tämän konkreettisempia muotoiluja maasyntyisyydelle tai askeleille sitä kohti ei esitetä. *Matkalla maahan* maalaa suurella pensselillä ja yhdistelee toisiinsa erilaisia, välillä hämärisiltä vaikuttavia ilmiöitä. Essee ei kuitenkaan ole niinkään irrallaan tutkimuksesta, vaan pikemminkin sommittelee sekä

Latourin että muiden aikaisemmista tutkimuksista nousevia käsitteellistyksiä kuvaamaansa tilanteeseen, tai koettelee tai uudelleen tulkitsee niitä tätä vasten. Näitä keskustelukumppaneita tai sellaisia konkreettisia tilanteita, joihin käsitellyt liikkeet ovat reagoineet, ei sen enempiä tarkenneta. Mietin, olisiko näiden avaaminen tuonut paremmin esiin, miten toteuttaa maasyntyisyyttä tai millä tavoin luoda mahdollisuuksia sille.

Marianne Mäkelin

Huumeista ja hoidosta

Katariina Parhi: Saadaan vähän kamaa – Suomen ensimmäinen huumeaalto ja hoidon pioneirit. Helsinki: Gaudeamus, 2023, 280 s. ISBN: 978-952-345-217-6

Filosofian tohtori Katariina Parhin *Saadaan vähän kamaa* käsittelee 1960–1970-luvun ensimmäistä huumeaaltoja kuvattua huumeaineiden käytön leviämistä ja päihdehoitojen alkutaivalta sodan jälkeisessä Suomessa.

Ensimmäisestä huumeaaltoista ovat aiemmin kirjoittaneet esimerkiksi Mikko Salasuo väitöskirjan artikkelissaan *Tajunnan*